

УДК 004.91 (03)

Фіголь Н. М.,

*кандидат філологічних наук, доцент кафедри видавничої справи та редагування
Видавничо-поліграфічного інституту Національного технічного університету
України «КПІ»*

Швидка Ю. Ю.,

*студентка спеціальності «Видавничої справа та редагування»
Видавничо-поліграфічного інституту Національного технічного університету
України «КПІ»*

СТАН ЕЛЕКТРОННИХ НАВЧАЛЬНИХ ВИДАНЬ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті розглянуто проблемні моменти підготовки електронних навчальних видань у вищих навчальних закладах. Звернено увагу на недостатнє використання мультимедійних технологій, що перетворює ці видання фактично на PDF-копії друкованих книжок.

Ключові слова: електронне навчальне видання, мультимедійні технології, гіпертекст, верстка.

Стрімкий розвиток науково-технічного прогресу привніс чимало змін у всі сфери суспільного життя, не залишивши осторонь і навчальний процес. На сьогодні вже існують різноманітні новітні засоби навчання, такі як електронні підручники, посібники, освітні інтернет-ресурси тощо. Саме завдяки ним зараз стало можливим проведення дистанційного навчання, розширилися можливості для самоосвіти та саморозвитку.

Мета статті — проаналізувати стан електронних навчальних видань (ЕНВ) у вищій школі.

Безумовно, комп'ютерні засоби навчання багато в чому подібні до традиційних. Зокрема, однозначно можна говорити про спільність мети — навчальна, освітня. Крім того, ЕНВ, як і друковані, повинні відповідати певним вимогам: санітарно-гігієнічним, художньо-естетичним, навчальній програмі тощо.

Проте, варто зазначити, що електронні засоби навчання мають і специфіку — це і мультимедійність, і гіпертекстуальність, і оригінальність форми. Саме ці характеристики дають змогу використовувати в навчальному процесі нові засоби та принципи. Проте, на жаль, особливості створення та функціонування ЕНВ на сьогодні ще малодосліджені і потребують ґрунтовнішого вивчення. Наприклад, бракує наукових праць, у яких би висвітлювалися особливості редакторського опрацювання ЕНВ різних типів. Немає чітко визначених вимог

та норм для електронних засобів навчання. На законодавчому рівні ще не розроблено відповідних нормативних актів, які б у повному обсязі регулювали процес створення та функціонування ЕНВ. Подана в ДСТУ 7157:2010 «Видання електронні. Основні види та вихідні відомості» класифікація електронних видань потребує уточнення.

Теоретичні засади, методи розробки та використання ЕНВ розглядали у своїх роботах К. Бугайчук [1], Т. Киричок [4], Н. Кононець [5], В. Мадзігон [6], С. Фіялка [9] та ін., проте необхідно систематизувати практичні аспекти редагування та створення ЕНВ.

Нами було проаналізовано електронний каталог Науково-технічної бібліотеки ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут» на предмет відповідності видань у каталозі вимогам до ЕНВ [3].

До електронного каталогу бібліотеки входять 885 назв ЕНВ, які розподілені за розділами «Аудит, бухгалтерський, кадровий облік» (91 назва), «Фінанси» (118), «Економіка» (273), «Менеджмент» (105), «Маркетинг» (27), «Правова Література» (100), «Гуманітарні науки» (197), «Природничі та технічні науки» (96) [3].

Варто зазначити, що всі проаналізовані видання є PDF-аналогами друкованих книжок, саме тому рекомендації та зауваження до цих видань загалом однотипні. Так, у кожному з проаналізованих ЕНВ недоліком вважаємо невідповідність вихідних відомостей вимогам ДСТУ 7157:2010 «Видання електронні. Основні види та вихідні відомості». Незважаючи на те, що електронні аналоги друкованих видань згідно з ДСТУ 7157:2010 є окремими виданнями, у проаналізованих ЕНВ вказано вихідні відомості друкованих видань без жодних змін.

Загальною проблемою проаналізованих видань є неадаптованість верстки до електронного формату. Дослідники виділяють різні вимоги до верстки ЕНВ. У своїй роботі ми відштовхувалися від рекомендацій К. Бугайчука, який виділяє загальні вимоги до оформлення інформаційних матеріалів в ЕНВ:

- мінімум текстової інформації. Тривале читання тексту з екрана спричиняє втому, зниження сприйняття та засвоєння інформації, що заважає будь-якому навчальному виданню виконувати свою основну функцію;
- шрифти мають бути використані доцільно та оптимально (не більше 2–3 типів, і 3–4 розмірів);
- використання шрифтових і нешрифтових виділень. Виділити окремі слова або фрази кольором і фоном, що покращує наочність, дозволяє акцентувати увагу на головному. Текст має бути розбитий на маленькі смислові абзаци, оскільки великі абзаци сприймати важче;
- вирівнювання тексту по лівому краю. Оскільки ми читаємо текст зліва направо, то вирівнювання тексту по лівому краю значно полегшить його

читання. Рішення про вживання вирівнювання тексту по ширині приймається в кожному випадку індивідуально для всього тексту (залежно від довжини рядків, розміру абзаців, наявності і кількості графіки);

- наявність гіпертекстових посилань. Електронне навчальне видання повинне містити гіперпосилання по елементах підручника і, можливо, мати посилання на інші інформаційні ресурси [1].

Вважаємо також, що на екрані краще оперувати шрифтами без зарубок (Arial, Verdana). Для задовільної читабельності тексту на моніторі необхідно робити міжрядковий інтервал у 2–2,5 разу більшим, ніж при поліграфічній реалізації того самого тексту. Для акцентування на екрані погано виглядають курсив і розрядка, тому для текстових виділень краще використовувати колір або напівжирне накреслення.

У більшості проаналізованих видань зазначених вимог не дотримано: на сторінках суцільний текст дрібним шрифтом із зарубками без міжабзацних відступів і з одинарним чи полуторним міжрядковим інтервалом. Текст на екрані виглядає нечитабельним, мерехтить, стомлює зір і не сприймається [3].

Крім того, часто використовується розрядка для виділення окремих фрагментів тексту, що також не рекомендовано для ЕНВ, оскільки читати такий текст з екрана досить важко.

Поширеною помилкою є недотримання правил складання: відсутність пробілів після крапки перед наступним словом і після ком.

Верстку деяких проаналізованих нами видань вважаємо неприйнятною — на моніторі відображається одразу чотири сторінки (два розвороти), при чому один розворот — це продубльована та сама сторінка. Враховуючи, що видання перебувають у мережевому доступі, де немає можливості коригувати кількість відображуваних сторінок на моніторі (на відміну від Adobe Reader, наприклад), такий варіант верстки ЕНВ незручний для користування.

Так само до негативних моментів проаналізованих ЕНВ відносимо розміщений у кінці видання зміст, оскільки значно ускладнюється процес користування, особливо коли йдеться про видання навчальне. Користувачеві доводиться прогортати всю книгу до кінця, щоб подивитися необхідну інформацію у змісті, а потім знову повертатися до потрібної йому сторінки. Процес пошуку необхідної інформації стає трудомістким та довготривалим. Враховуючи брак панелі навігації та гіперпосилань, розміщення змісту в кінці ЕНВ є недоцільним.

Варто звернути увагу також і на наявність мовних помилок у проаналізованих виданнях, що свідчить про неналежний рівень видавничо-редакційної підготовки видань. Зокрема, похибки трапляються навіть у вихідних відомостях ЕНВ до того ж гуманітарного напрямку. Поширеною помилкою є недотримання правил чергування у/в.

Висновок. У багатьох із проаналізованих ЕНВ не використано можливостей, які дає електронний формат: немає навігаційної системи, гіперпосилань, не використано жодного мультимедійного файла, інтерактивність видання зводиться до прокручування сторінок мишкою. Звичайно, ЕНВ лише опановують освітнє середовище, тому так необхідно виробити спільні чіткі вимоги до них.

На рівні освітніх закладів цей процес відбувається, про що свідчать розроблені положення про ЕНВ НТУУ «КПІ» та Львівською політехнікою. Проте, варто це зробити на рівні стандарту, а ще більш важливо не лише розробити положення, а й дотримуватись цих стандартів на практиці.

Література:

1. *Бугайчук К. Л.* Електронний підручник: поняття, структура, вимоги [Електронний ресурс] / К. Л. Бугайчук // Інформаційні технології та засоби навчання. — 2011. — № 2 (22). — Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/download/437/395>.
2. *ДСТУ 7157:2010.* Видання електронні. Основні види та вихідні відомості [Електронний ресурс]: Національний стандарт України — Електрон. дані — Режим доступу: http://normativ.ucoz.org/_ld/3/323_7157.pdf
3. *Електронний каталог* Науково-технічної бібліотеки ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут».
4. *Киричок Т. Ю.* Електронні видання : довідник / уклад. Т. Ю. Киричок. — Київ : НТУУ «КПІ», 2010. — 400 с.
5. *Кононець Н.В.* Наукове обґрунтування принципу гіпертекстовості при створенні електронного підручника для індивідуалізації навчання студентів / Н. В. Кононець // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр. — Запоріжжя, 2009. — Вип. 4 (57). — С. 175–181.
6. *Мадзігон В. М.* Дидактичні вимоги до електронних підручників / В. М. Мадзігон // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. пр. — 2010. — № 1 (10). — Київ, 2010. — С. 4–7.
7. *Положення про електронні навчальні видання Львівської політехніки України* [Електронний ресурс] — Електрон. дані — Режим доступу: http://nauka.lp.edu.ua/fileadmin/nauka/files/Normativni_dokumentu_NYLP/p.383-394_pro_electronni_nav4alni_vudannja.pdf.
8. *Положення про електронні освітні ресурси Міністерства освіти і науки України від 01.10.2012 № 1060* [Електронний ресурс] — Електрон. дані — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12#n13>.
9. *Фіялка С. Б.* Принципи організації електронних навчальних видань з культурознавства [Електронний ресурс] / С. Б. Фіялка // Електронна бібліотека Інституту журналістики. — Електрон. дані — Режим доступу: <http://journal.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2348>.

В статье рассмотрены проблемные вопросы подготовки электронных учебных изданий для высших учебных заведений. Обращено внимание на недостаточное использование мультимедиа-технологий, что превращает эти издания на PDF-копии печатных книг.

Ключевые слова: электронное учебное издание, мультимедийные технологии, гипертекст, верстка.

The article deals with the problematic issues of preparation of electronic textbooks for higher education. Attention is drawn to the insufficient use of multimedia technology that makes these publications in PDF-copy publications.

Keywords: electronic textbook, multimedia technology, hypertext markup.

УДК 007:[004.738.5: 316.775.3]

Фісенко Т. В.,

кандидат наук із соціальних комунікацій, старший викладач кафедри видавничої справи та редагування Видавничо-поліграфічного інституту Національного технічного університету України «КПІ»

ПОШУКОВА ОПТИМІЗАЦІЯ В РОБОТІ ЖУРНАЛІСТА СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО ІНТЕРНЕТ-ВИДАННЯ (НА ПРИКЛАДІ САЙТА HI-TECH.UA)

У статті розглянуто використання та адаптацію методів пошукової оптимізації (SEO) у роботі журналіста спеціалізованого інтернет-видання. Оскільки такий тип видання характеризується звуженими пошуковими запитамі, пошукова оптимізація стає одним із головних способів просування його у віртуальному просторі і здобуття прихильності та популярності серед цільової аудиторії. У дослідженні розглядається роль текстових та інших складників журналістського матеріалу в пошуковій оптимізації та їхній вплив на результати пошукової видачі. Вироблено загальні рекомендації для авторів спеціалізованих інтернет-видань.

Ключові слова: пошукова оптимізація, SEO, пошукові запити, інтернет-видання, спеціалізоване видання, цільова аудиторія.

Вступ. Перші пошукові системи почали працювати ще задовго до появи всесвітньо відомої компанії Google. Це були пошукові машини Alta Vista і InfoSeek, які відображали результати пошукових запитів швидко, але